

tura, opomena. A najmanje moraju i smiju biti dadilje i zabavljačice djeci župnikove braće, sestara, rođaka. Gdje su sestre u kući, tu župnikov rođaci moraju biti samo stanari i gosti, ne domaćini. Problem je to toliko delikatan, da svaka nejasnost u tom pogledu dovodi u pitanje i samu oportunitet držanja sestara na župi. Gdje se majka i sestra ne mogu s tim pomiriti i gdje hoće, da na svaki način zapovijedaju i odlučuju u kućanstvu, tu je besmisleno držati sestre. A besmisleno ih je držati i uvijek, ako je župnik opkoljen brojnom rodbinom: ako je župska kuća puna lajičke čeljadi. U tom slučaju niti može biti ozbiljna redovničkog i duhovnog života među sestrama, niti će u kući ikada biti mira i harmonije. To onda nije duhovna i crkvena kuća, nego svjetska: kuća mladih dama i mondenih, svjetskih, gospodičića. A pogotovu je apsolutno nemoguće i nedopustivo, da uz sestre u župskoj kući živi odrasla muška lajička čeljad. To je svoje vrste bližnja grješna prilika i s jedne i s druge strane, pa se ne smije ni tolerirati. Svako je drugo rješenje tada bolje nego ono sa župskim sestrama.

Dr ČEDOMIL ČEKADA

EPILOG TISUĆUSTOJ GODIŠNJICI ĆIRILMETODSKE MISIJE

Prošao je značajni jubilej tisućustote godišnjice velike Ćirilmetske misije među Moravljanima i Panoncima (863—1963). Dva učena i sveta brata Ćiril i Metod, Grci, iz Makedonije, odazvala su se pozivu kneza Rastislava (862) i već sljedeće godine započela svojim radom kao misionari među slavenskim narodom.

Taj je podhvat, izgleda, (cfr. Slovo XIII, 1963, str. 8) pripreman više vremena u maloazijskom samostanu Olimp. Brojni redovnici, sakupljeni tamo sa svih strana Bizantinskog carstva, imali su u pripremi male grupe svoje subraće, da u danom momentu nastupe kod naroda, kojima će ustrebat misionara, ponesu veselu vijest (Evandjelje) na njihovom, domaćem jeziku. Nema sumnje, da su bili ovi redovnici vodeni najboljim duhom i apostolskim žarom, kao što možemo bez straha ustvrditi, da je pri tom poslu i Bizant imao svoje političke planove. Kolikogod mu se nisu dopadali uspjesi rimskog prodiranja, toliko možda i više, nije Bizant bio ravnodušan na prodor njemačkog ekspanzionizma u području što su ih obitavali Slaveni, poci-

jepani u manja plemena i narode. Rastislav se je radije oslonio na Carigrad i na misionare, koji dobro poznaju slavenski jezik, nego li na njemačke vjerovjesnike, koji nisu razumjeli narodnu dušu, niti je narod razumio njih.

Sveta Braća, prvi slavenski apostoli, nosili su za to doba novo, upravo revolucionarno uvjerenje: svaki narod ima sveto pravo, da u svom jeziku hvali Boga! Ta je ideja, rušila staru tezu: sveti su jezici samo židovski, grčki i latinski, jer su samo ta tri jezika dobila posvetu na Spasiteljevom križu. (cfr. Žitja sv. Ćirila i Metoda, Zagreb, 1963. izd. Danica, str. 72 VI.)

Svojim naukom o jednakosti svih naroda i jednakim pravima, kao i obavezama pred Bogom, Sveta su Braća pioniri prave i istinske demokracije u najljepšoj i najplemenitijoj formi. Svi smo jednaki, jer smo svi djeca Božja i međusobno braća. Ako je koji barbarski jezik, to je zapravo svaki jezik svijeta, jer su sve riječi premalo lijepe, nesposobne da adekvatno izraze dobrotu, veličinu i ljepotu Onoga, kome trebamo pjevati hvalu.

Sve novo ne probija tako lako put u ljudska srca. Ni bavorski misionari, ni njihovi biskupi i knezovi onog vremena, a dodajmo, ni vremena koja su slijedila, nisu shvaćala duh Ćirila i Metoda, koji je upravo tada, makar i polako, krenuo na svoj pobjedonosni put. Nakon iznesenih historijskih činjenica u vezi rada Svete Braće, na koje nailazimo kod svih pisaca, koji su se imalo bavili tim pitanjem, nije uputno nanovo pisati historijski okvir tom velikom djelu. Poznate su njihove borbe, poteškoće, podvale zlonamjernih, sumnje neupućenih, triumfi i prividni slom. Kao negdje raspršeni Apostoli iz Jeruzalema, tako su i njihovi učenici uzeli sa sobom dragu ostavštinu svojih Učitelja i ponijeli je narodima, koji su ih željno primili, a to su bili Hrvati, Slovenci, Srbi, Makedonci i Bugari. Neki su od njih bili prodani u ropstvo Židova u Veneciji, ali se sigurno nije ni tamo ugasio njihov zanos.

Djelovanje Svete Braće započelo je u presudno doba sve jače diobe Istoka i Zapada. Politička je dioba odavna izvršena, a sada se je spremala i vjerska. Antagonizam je rastao iz dana u dan. U toj borbi igrati će važnu ulogu poznati učenjak, patrijarh Focije. Premda je bio učitelj i osobni prijatelj Konstantina (Ćirila) i brata mu Metoda, ipak nije mogao osvojiti njihovu dušu, kad se radilo o tom, da li za Istok ili Zapad, hoće li priznati svog patrijarhu ravnim rimskom Papi ili će dati prvenstvo onom, koji im je po krvi i prijateljstvu bio bliži. Oni su bez otezanja pošli za Papom, jer je »Apostolik«, to jest

nasljednik onoga Petra, kome je izručeno prvenstvo i sva vlast, na nebu i na zemlji. Koliko je taj izbor Svete Braće učvrstio nauk o Petrovom prvenstvu i o crkvenom jedinstvu, kod naroda, kojima su naviještali Božju riječ! Tom zdravom gledanju i učenju imamo i mi Hrvati, bar djelomično zahvaliti, da smo do danas sačuvali vjernost i sinovsku privrženost Papi, te da smo trajno ostali u »roditeljskoj kući«, radeci, trpeći i moleći, iščekujući povratak braće, koju su od nas ponijeli vjetrovi borbi i interesa, ali, hvala Bogu, da to priznaju i njihovi teolozi (Lebedev, Svetlov kod Cerkev, Grivec) nije nas odijelila vjera, nego politika.

Minogi imamo razloga da slavimo i veličamo svoje Apottle. Kako svi narodi slave svoje vjerovjesnike: Nijemci - Bonifacija, Angli - Augustina, Irli - Patrika, Francuzi - Remigija, Daljeki Istok - Franju Ksavera, tako moramo mi, još zanosnije veličati svoje Učitelje, svetu Braću Ćirila i Metoda. Velim, još i jače, jer su nam uz vjeru donijeli i kulturu, kojoj su bili utemeljitelji. Dali su Slavenima pismo, a to je početak kulture. Nek to cijeni sva naša inteligencija i nek ne spominje tako stidljivo, sa par riječi, ono veliko djelo! Dali su nam slova, kojim je kasnije pisao i naš benediktinac na dvoru hrvatskoga kralja, kao i naš poznati junak »žakan«, koji je godinama prije svog ređenja sebi spremao pisani misal i časoslov, naš notar i naš svećenik, koji je kliktao u zapisu: »Naša štampa gori gre!«

Čudna je i žalosna pojava, da se je usprkos toj žilavoj i radnoj četi pisaca, našlo onih, koji su vjekovima izdizali sebe kao latinaše, a s prezinom gledali glagoljaše i smatrali ih nekulturnim, zaostalim. Zaboravili su, da je i među latinašima bilo onih, čak i u sreću latinske kulture, koji su toliko »poznawali« latinski jezik, da su morali biti od crkvenih poglavara suđeni i suspendirani, jer nisu znali niti formule absolutionis niti formule consecrationis. Osim toga pokazali su svoje preveliko neznanje na toliko mjesta, gdje je obavljena biskupska vizitacija. (cfr. Fabiani, Sinodi e visite pastorali ad Ascoli dopo il Concilio di Trento VI, 1952). U vizitaciji postridentinskoj provedenoj u čitavoj Dalmaciji, dakle u »demovini« glagoljaša, nije utvrđen nijedan takav slučaj! (cfr. dr. I. Vitezić, La prima visita apostolica postridentina in Dalmazia nell'anno 1579, Roma 1957). To se je uvjerenje podržavalo i dalje, tako, da je glagoljaš manje vrijedio i tada, kad je uvedeno posvudašnje latinsko poučavanje, a to valjda zato, jer je glagoljaš poznavao jedan jezik više! Kultura glagoljaša bila je niska, kad

je bila niska i ona kod latinaša, ali su ipak glagoljaši ostavili u općoj našoj kulturi toliki trag i tolike plodove, da se nad tom bogatom ostavštinom i ruznicom iznenadio sav kulturni svijet. Brevijari i Misali, Zbornici i Lekcionari, pokazuju toliku visoku kulturu, veliku inventivnu tehniku koja naučenu vjerojatno od starih benediktinaca a nadasve žarku ljubav prema puku za koga su pisali.

Mi se premalo dičimo tim blagom. Jedva u zadnje doba zapaža se promjena, otkad su veliki učenjaci - slavisti drugih naroda »otkrili« to zanemareno blago i ustanovili, da smo imali štampariju malo iza glasovite londonske štamparije! Proslave povodom 1100. godišnjice rada Svete Braće, što su obavljene u Sofiji, Ohridu, Salzburgu (a tu je pontificirao preuzv. Šeper!) sve više otvaraju veliko bogatstvo ostavštine, kao i značaj njihova djelovanja. Još nam mnogo manjka. Po izjavi našeg velikog slaviste, bolje čitaju glagoljicu studenti Oxforda, nego li naši u domovini. Djelo velikih Apostola nije dobilo ni toliko publicitet u jubilarnoj njihovoj godini, koliko jedan po jedan pisac, kome su priređene proslave u zadnje doba.

Morali bi biti ponosni, da su upravo ti »poniženi i uvređeni« dobili punu rehabilitaciju i da je svima jasno, da su otvorili novo razdoblje ne samo za Slavene već za sav kršćanski svijet. Trebalo je proći 11 vjekova, da se uvidi sila njihova duha i da su njihove ideje osvojile i Oce II. Vatik. sabora, gdje se obavljala sveta liturgija pred sam početak tolikih sjednica upravo na tom staroslovenskom jeziku (kao npr. 12. XI 1962) u kojoj su sudjelovali toliki naši biskupi i s tekstom u ruci i toliki saborski Oci ostalih naroda.

Triumf ideja Svete Braće ima svoj kulmen u odlukama Sv. Sabora, u Uredbi o sv. Liturgiji (cfr. t. 36, 54 i dr.) u kojima se daje puna čast narodnim jezicima i pravo, da se rabe u liturgiji, po dozvoli biskupa i po odobrenju Svete Stolice. Time je zapravo duh Svete Braće ušao u svu Crkvu. Danas nije više sramota ni za najviše crkvene dostojanstvenike izjaviti, da slabo razumiju latinski jezik. Došlo je do toga, da se generaliziralo ono, što je učinio dalekovidni Papa Inocent IV, kad je odobrio omišaljским benediktincima g. 1252., a još ranije senjskom biskupu Filipu (1248) (cfr. Smičiklas, Diplomatski zbornik IV, str. 343) i krčkome biskupu nepoznatog imena, da se slobodno služe, kao i prije, jezikom, koji im je poznat, to jest, da na svom materinskom jeziku, zajedno sa svojim pukom hvale Boga imajući na umu, da je jezik podređen stvari, a ne stvar jeziku!« Tim je duhom bio prožet dobri papa Ivan XXIII

koji je Slavene posebno volio, koji je među prvim aktima svog pontifikata posjetio crkvu sv. Klementa, a jedno od zadnjih mu je djela, da je blagoslovio, već bolestan, kamen temeljac Institutu Sv. Ćirila i Metoda, na Kasijskoj cesti. Ne zaostaje za njim ni vladajući sv. Otac, koji je rado prisustvovao službi Božjoj na staroslovenskom jeziku i na tom jeziku podijelio blagoslov. Palo je dakle trojezično pravilo, protiv kojeg su se borila Sveta Braća još onda, kad su išla u Rim preko Venecije (864), kad ih je Sveti Otac pozvao željan da ih vidi, kao anđele Božje (cfr. Žitja s. cit.).

Dopuštenje upotrebe narodnog jezika zadati će velike brige našim nadpastirima, osobito onima na glagoljaškom području. U tom će svakako pomoći uvjerenje, da bi danas, kad bi ponovno nastupili svoju misiju, i Sveta Braća rabila savremeni narodni jezik. Ne bi nikako odgovaralo duhu novog vremena, da se tekstove koji budu nanovo uvedeni, prevedu iz latinskog na staroslovenski jezik. Ipak, ne bi odgovaralo i ne bi nam bilo na diku, kad bi, za zahvalu Svetoj Braći posve izbrisali iz liturgije njihovu dragocjenu baštinu. Njima je slobodom narodnog jezika koji se uvodi u liturgiju dana najveća hvala i najveće priznanje, ali bi trebalo, da tragovi staroslavenskog jeziku ostanu sačuvani bar donekle u svetim liturgijskim knjigama. Za sve područje glagoljaštva, sigurno će i nadalje ostati sav Kanon na starom jeziku svete Braće, kad bude i sav dijalog svećenika i puka na novom hrvatskom jeziku. Trebalo bi čak ponoviti staru zamolbu Svetoj Stolici, da se za sve Slavene uvede u Kanon ime Svete Braće. Ništa to ne bi bilo pretjerano, ako i drugi narodi, na isti način, zamole, da se uz tolika imena u Kanon uvrsti i njihov najveći misionar, kome duguju, da su uvršteni u kolo kršćanskog puka.

Još će biti jedna poteškoća za male narode, kakav je i naš, ako bi se Misal izdao na narodnom jeziku. Jezik je živ, iz dana u dan se mijenja i usavršava, pri čem igra veliku ulogu njegova praktičnija uporaba. Dosta nam je pogledati knjige izdane pred 20 godina, da odmah uvidimo, kakav bi nam bio starinski tekst misala, ako ga rabimo više godina. Sačuvani Kanon na staroslovenskom jeziku, a taj dio rabi samo celebrant, ostao bi sačuvan, a tekstovi dijaloga s pukom lakše bi se izdavali, prema potrebi.

Nije lako pitanje ni starinskog pjevanja crkvenih misnih melodija. Ti su tekstovi toliko lijepi i popularni, a melodijama ne zaostaju za najljepšim napjevima gregorijanskog korala. Za te su se melodije zainteresirali mnogi glazbenici svjetskog

glasa. Za neke su napjeve ustanovili, da su vrlo stari i čak, da su djelovali na sam gregorijanski koral u njegovom postanku. (cfr. Zagiba i Koschmieder, istraživanja na Krku). Da li bi se isplatilo uništiti to dragocjeno blago i povući crtu preko svega, samo zato, da bi se reklo: ecce nova faciamus omnia, kad i sama Uredba o sv. Liturgiji upozorava, da se sačuvaju vrijedne posebnosti glazbenog repertoara kod pojedinih naroda?

Još je jedan razlog, radi kojeg se ne smije eliminirati glagoljske tekstove, bar u Kanonu, a taj je uvjetovan našim providencijalnim položajem na međi Istoka i Zapada. Povećane nade u sjedinjenje odijeljene braće, govore u prilog tome, da kod nas ostane bar nešto od velike skupne riznice Svete Braće, da budemo i dalje veza i ublaženi prijelaz prema svojim zapadnim susjedima. I sama spomenuta Uredba preporuča, nek ne bude velikih prijelaza i razlika u graničnim područjima (točka 23).

Nije hvata samih sebe, kad se reče, da je na našem području glagolizma provedeno i do sada najljepše sudjelovanje vjernika u sv. misi. To je najbolji dokaz, da nam nije mnogo smetao naš stari jezik u liturgiji, a nadamo se, da će još manje smetati, kad bude očuvan bar Kanon. Ne bi nam Uredba o svetoj Liturgiji ostala u dobroj uspomeni, ako bi ona značila i punu likvidaciju onoga, što je narodu našem pomoglo kroz vjekove, da si očuva i narodnost i tolike tekovine, što su plod ostavštine naših slavenskih apostola.

Dajmo važnost Svetoj braći, kao što je to u više navrata, u zadnje doba, dala Sveta Stolica. Nije malenkost, da je izdala i posebne marke u počast njihovoj uspomeni. Jedna od tih maraka prikazuje sv. Ćirila, druga sv. Metoda, a jedna teren njihovog djelovanja. Možda bi ova posljednja trebala i jednu primjebdu. Sveta Braća su djelovala u Moravskoj i Panoniji. Na marci je označena Polonia i Hungaria, ali bi svakako tamo pripadala i Croatia i Istria, a ne bi bilo sgoreg, da je zahvaćen i sav Balkan. Kroz Istru su prošli, vjerojatno ne kao nijemi ljudi, a ono, što su nam donijeli njihovi učenici, bilo je njihovo djelo.

Još je veća žalost, da se nije u našoj filateliji dalo nikakve važnosti tom jubileju, koji je i kulturni i narodni! Baš sada, kad smo dobili lijepe marke naših pjesnika i književnika, mogli bi reći: Po Bogu braćo! Ovo su samo djeca, a gdje su njihovi Oci?! Još bi se dalo popraviti propust, jer bi jedna marka mogla vrijediti kao kruna tom lancu naših kulturnih velikana.

Malo se je i u našoj javnosti dalo publiciteta ovom jubileju. Staroslavenski Institut Svetožara Ritiga izdao je »Slovo«, posvećeno njihovoj uspomeni. Biskupi Jugoslavije posvetili su im pastirsko pismo na svoje vjernike, neke dijeceze obavile su i skromne proslave, ali bilo je i žalosnoga muka.

Ne zaboravimo nikada svojih velikana, jer su nam dali svijetlo kad su nam dali pismo. Uveli su nas u kolo kulturnih naroda. I ovdje vrijedi riječ: Rod bo samo, koj' si mrtve štuje - Na prošasti budućnost si snuje!

ANTUN TOLJANIĆ

VIDICI

EKUMENSKI REDOVNICI IZ TAIZEA

Na TV ekranu na zasjedanju drugog Vatikanskog Koncila mogu se zapaziti dva gospodina u bijeloj odjeći, širokih rukava i potpuno bijelog kapuča. Koji su to? Radi se o prioru zajednice u Taizeu Rogeru Schutzu i njegovu zamjeniku, a glavnom teologu iste zajednice Maksu Thurianu.

Godine 1939. Roger Schutz, koji je bio tada teolog u Lausani, okupio je nekoliko svojih prijatelja na zajedničku molitvu i zajednički apostolski rad. Prebivalište našoše u Francuskoj, u nenastanjenom i zapuštenom mjestu Taize. Jednostavna zapuštena kuća, koja je služila za utočište izbjeglica, postala je njihov stan. 1942. pridružiše se Rogeru neka »braća« iz Geneve da žive zajedničkim životom i opsluživaju potpuno evanđeoske savjete. 1944. družba dobi svoju konačnu formu.

Godina 1949. za Taize vrlo je važna. U zoru Uskrsnuća sedam mladića obećalo je da će živjeti Bogu i bližnjemu u čistoci, poslušnosti i siromaštvu. Danas ih ima 50 iz 13 raznih konfesija.

Što im je cilj? Njihovo je pravilo: Razmatranje i rad. Suradivanje s katolicima na socijalnom i kulturnom polju. Osobito se ističe kod njih ideja ekumenizma — nastojanja oko jedinstva. Svim silama se bore protiv razdora među kršćanima koji je velika sablazan. Krist nije bio razdijeljen nego jedan.

»U ovakvom brzom svjetskom progresu kako se može ostati gluh kad pogledamo milijardu i pol nekrštenih u Aziji, 170 milijona u Africi«, zaključuju redovnici iz Taizea.